Kryptomeria

Cryptomeria japonica

I korthet

- *Cryptomeria japonica* – cypressväxter (Cupressaceae); släktets enda art.
- Hemma i Japan, där den kallas sugi; i sydöstra Kina odlad i århundraden.
- Vintergrönt barrträd med korta, sylformade barr i spiral och rödbrun, trådig bark.
- Barren blir bronsfärgade på vintern och gröna igen på våren.
- Ute året runt i sol till lätt skugga, i lä; på vintern skyddas skålen mot hård frost, och trädet ska stå ljust.
- Skjuter nya skott från äldre ved – ovanligt för ett barrträd.
- Fröna får 4–8 veckor i kylskåp; bara en del av dem gror.

Det här kan du se fram emot

Med fröna av kryptomeria har du grunden till en härdig barrträdsbonsai med mjukt, tätt löv och rödbrun bark som du själv formar från den första groddplantan. Efter 4–8 veckor i kylskåpet gror fröna oftast efter 3–8 veckor, men bara en del av dem gror. Kryptomeria växer ganska snabbt och tål nypning, så du kan börja forma den tidigt. På vintern skiftar barren till brons och blir gröna igen på våren.

Många förknippar bonsai med ett färdigt litet träd från butiken. Med frön börjar du ett steg tidigare – och det ger dig något som ett köpt träd aldrig kan: Du bestämmer själv formen från den allra första groddplantan, och du kan odla arter som sällan eller aldrig säljs som färdiga bonsai. Det kräver tålamod, för det tar några år innan fröplantan har blivit ett riktigt bonsaiträd. I gengäld är trädet ditt eget från början till slut. Här nedan hittar du det du behöver veta för att komma bra igång med just den här arten.

Introduktion

Kryptomeria (*Cryptomeria japonica*), på japanska sugi, är ett vintergrönt barrträd i familjen cypressväxter och den enda arten i sitt släkte. Den kallas även japansk ceder men är inte släkt med de äkta cedrarna. Arten är hemma i Japans bergsskogar; i sydöstra Kina finns en form som har odlats så länge att det är oklart om den växer vilt där. I Japan är sugi ett av de viktigaste skogsträden och planteras ofta vid tempel och helgedomar – vid Nikko står en 35 km lång allé som planterades för omkring 400 år sedan. Trädet kan bli över 50 meter högt och långt över 1000 år gammalt. De korta, sylformade, lätt krökta barren sitter i spiral runt skottet; de blir 4–5 år gamla och faller av tillsammans med de små skotten. På vintern blir de ofta brons- till rödbruna och på våren gröna igen.

Barken är rödbrun och flagnar i långa, trådiga strimlor, och de klotrunda kottarna sitter i spetsen av skotten. Till Europa kom arten på 1840-talet med frö från Kina och 1861 från Japan.

Förökning

Lägg fröna i ljummet vatten i 24 timmar, blanda dem med lätt fuktig sand i en sluten påse och ställ påsen i kylskåpet vid cirka 2–5 °C i 4–8 veckor – inte i frysen. Så fröna cirka 0,5 cm djupt i fuktig såjord eller kokossåmull och håll dem svala och jämnt fuktiga vid cirka 15–20 °C. De gror oftast efter 3–8 veckor. Kryptomeriafrön har ofta låg grobarhet, så bara en del av fröna gror – så därför alla frön. När groddplantorna är cirka 5 cm höga skolas de om till egna krukor med pikeringsjord.

Säkerhet: Frön, näringsämnen och odlingsmedier är inte avsedda att ätas – varken av människor eller djur. Vissa arter är giftiga, så förvara dem oåtkomligt för barn och djur.

Placering och ljus

Kryptomeria står bäst ljust – i sol eller lätt skugga – och i lä för uttorkande vind. Varma sommardagar mår den bra av lite skugga mitt på dagen. Groddplantor som har såtts inomhus vänjs gradvis vid att stå ute och flyttas ut först när det inte längre finns risk för nattfrost.

Vattning och näringsämnen

Kryptomeria vill ha jämn fukt och får aldrig torka ut helt, men den tål inte heller stående vatten. Från vår till höst, när den växer, behöver den mycket vatten. Varma dagar mår den bra av att duschas – använd rent regnvatten i rumstemperatur (eller annat kalkfattigt vatten) så att barren inte får kalkfläckar. Från april till september ges flytande bonsainäring var tredje vecka.

Odlingsmedium

Odlingsmediet ska vara väldränerat och samtidigt hålla fukt bra. Färdig bonsaijord är en bra grund. Till unga plantor passar pikeringsjord med kvartssand. Unga plantor planteras om vart annat till vart tredje år på våren.

Beskärning

Kryptomeria förvedas snabbt, så formningen börjar tidigt. Under växtsäsongen nyps de mjuka, nya skottspetsarna av med fingrarna eller klipps med en liten sax när de är några centimeter långa; det ger en tät krona. Ta regelbundet bort de döda, bruna skotten inne i kronan så att ljus och luft kommer in. Till skillnad från de flesta barrträd skjuter kryptomeria nya skott från äldre ved och tål därför även en kraftigare beskärning. Grenarna är lätta att forma med tråd, men tråden ska tas bort i tid, innan den växer in i barken.

Övervintring

Kryptomeria är härdig och ska stå ute hela vintern – den behöver både kyla och ljus. Lätt frost skadar inte. I en skål är rötterna dock mycket mer utsatta än i marken, och när odlingsmediet fryser hårt kan skålen spricka. Skydda därför skålen i god tid när det väntas flera dygn med frost eller nattfrost under ca -5 °C: Gräv ner skålen i trädgården så att bara stam och krona är ovanför jord, och täck jorden med löv – eller ställ skålen i torr sand i en frigolitlåda. Som vintergrönt träd ska kryptomerian stå ljust även på vintern; måste den in en period, så i ett kallt, ljust utrymme, t.ex. ett ouppvärmt växthus eller ett förråd med fönster. Groddplantor ska under sin första vinter alltid stå frostfritt och ljust, t.ex. i ett ouppvärmt rum vid 0–5 °C. Vintergröna träd avdunstar vatten även på vintern: Vattna under frostfria dagar så att odlingsmediet aldrig torkar ut helt, och ge ingen näring. Skydda trädet mot uttorkande vind och stark vintersol medan rötterna är frusna. På vintern blir barren bronsfärgade av kylan; de blir gröna igen på våren.

Viktiga odlingstips

Det mesta som går fel vid sådd beror på för mycket vatten eller för lite ljus. Jag rekommenderar ett lätt, näringsfattigt såmedium som såjord eller kokossåmull, så att de fina rötterna inte ruttnar. När groddplantorna ska skolas om ger pikeringsjord med kvartssand god dränering och ett stabilt rotsystem. Senare, när trädet ska formas som bonsai, är min färdigblandade bonsaijord en bra grund. Ha tålamod: Frön från samma påse gror inte alltid samtidigt, så låt såbrättet stå kvar även om de första groddplantorna redan har kommit upp.